

Anlatı İktisadı

Hikâyeler Nasıl Yayılır ve
Büyük İktisadi Olayları
Yönlendirir?

Robert J. Shiller
Çeviri: Gülnihal Kafa

alBaraka
Yayımları

ROBERT J. SHILLER

Robert J. Shiller, Yale Üniversitesi Finans Bölümü ve Cowles Ekonomi Araştırmaları Vakfı'nda Arthur M. Okun Ekonomi profesörüdür. Ayrıca Massachusetts Cambridge'de Ulusal Ekonomik Araştırma Bürosu'nda öğretim üyesidir. Standard & Poor's / Case-Shiller ulusal konut fiyat endeksini oluşturanlardan biri olan Schiller, New York Standard & Poor's'daki konut fiyat endeksi komitesinde de yer almaktadır. Yazar ayrıca Chicago Ticareti Borsası (CME) Grubu'nda Rekabet Piyasası Danışma Konseyi üyesidir. Hâlen, Londra Barclays Kapital ile borsada işlem gören senetlerin gelişimi ve ortak analizi faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu görevlerinin yanında Shiller, Project Syndicate ve New York Times'ta düzenli olarak köşe yazarlığı yapmaktadır.

GÜLNİHAL KAFA

1990'da Balıkesir'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Sakarya'da tamamladı. 2015'te Boğaziçi Üniversitesi Fizik Bölümü'nden, 2020'de İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden mezun oldu. 2009'dan beri başta psikoloji ve iktisat olmak üzere çeşitli alanlarda çeviri yapıyor ve bir taraftan akademik çalışmalarına devam ediyor.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ:	
ANLATI İKTİSADI [NARRATIVE ECONOMİCS] NEDİR?	11
TEŞEKKÜR.....	23
Bölüm 1	
Bitcoin Anlatıları.....	27
Bölüm 2	
Bilginin Birliğinde bir Macera	37
Bölüm 3	
Bulaşma, Kümeleşme ve Birleşme.....	45
Bölüm 4	
Bazı Anlatılar Neden Viral Olur?.....	59
Bölüm 5	
Laffer Eğrisi ve Rübik Küpü Viral Olur	69
Bölüm 6	
İktisadi Anlatıların Virallğine Dair Çeşitli Kanıtlar	81

Bölüm 7	
Nedensellik ve Kümeler.....	99
Bölüm 8	
Anlatı İktisadının Yedi Önermesi.....	115
Bölüm 9	
Nüks ve Mutasyon.....	135
Bölüm 10	
Paniğe Karşı Güven.....	143
Bölüm 11	
Tutumluluğa Karşı	
Gösterişçi Tüketim	165
Bölüm 12	
Altın Standardına Karşı Bimetalizm.....	185
Bölüm 13	
İşgücünden Tasarruf Sağlayan Makinelerin Birçok Mesleği İnsanların	
Elinden Alması	203
Bölüm 14	
Otomasyon ve Yapay Zekânın Neredeyse Tüm İşleri İnsanların	
Ellerinden Alması.....	225
Bölüm 15	
Gayrimenkul Sektöründeki	
Yükseliş ve Düşüşler	241

Bölüm 16

Borsa Balonları.....259

Bölüm 17

Boykotlar, Vurguncular ve

Şeytani İşletmeler271

Bölüm 18

Ücret-Fiyat Sarmalı ve

Şeytani İşçi Sendikaları.....291

Bölüm 19

Gelecek Anlatılar,

Müstakbel Araştırmalar303

EK:

SALGIN MODELLERİNİN İKTİSADİ ANLATILARA

UYGULANMASI.....321

NOTLAR.....333

DİZİN359

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

- Şekil 2.1. Akademik Disiplinler Kapsamında Yayımlanan Tüm Makaleler Arasında *Anlatı* Kelimesini İçeren Makalelerin Yüzdesi 38
- Şekil 3.1. Salgın Hastalık Eğrisi Örneği, 8 Haziran – 1 Kasım 2014 Arasında Liberya'nın Lofa Eyaletinde Haftalık Yeni Tespit Edilen Vaka Sayısı46
- Şekil 3.2. Yıllara Göre 1850-2019 Arasında Haberlerde ve Gazetelerde *Bimetalizm* veya *Bitcoin* Kelimelerinin Geçtiği Tüm Makalelerin Yüzdesi49
- Şekil 3.3. Dört İktisat Kuramının 1940-2008 Arasında Görülme Sıklığı.....54
- Şekil 5.1. Laffer Eğrisinin Görülme Sıklığı71
- Şekil 10.1. *Finansal Panik*, *İş Güveni* ve *Tüketici Güveni* İfadelerinin 1800-2008 Arasında Kitaplarda Görülme Sıklığı..... 145
- Şekil 10.2. Panik Anlatıları Kümesi İçerisinde Finansal Panik Anlatılarının 1800-2008 Arasında Görülme Sıklığı 147
- Şekil 10.3. *Teklin Edilebilirlik*, *Kendi Kendine Telkin* ve *Kitle Psikolojisi* İfadelerinin 1800-2008 Arasında Kitaplarda Görülme Sıklığı..... 149
- Şekil 10.4. *Büyük Bunalım* İfadesinin 1900-2008 Arasında Kitaplarda ve 1900-2019 Arasında Haberlerde Kullanılma Sıklığı..... 163
- Şekil 11.1. *Amerikan Rüyası* İfadesinin 1800-2008 Arasında Kitaplarda ve 1800-2016 Arasında Haberlerde Görülme Sıklığı 180

Şekil 12.1. <i>Altın Standardı</i> İfadesinin 1850-2008 Arasında Kitaplarda ve 1850-2019 Arasında Haberlerde Kullanılma Sıklığı.....	188
Şekil 13.1. <i>İş gücünden Tasarruf Sağlayan Makineler ve Teknolojik İşsizlik</i> İfadelerinin 1800-2008 Arasında Kitaplarda Görülme Sıklığı	204
Şekil 14.1. News and Newspapers'da <i>Otomasyon ve Yapay Zekâ</i> İfadelerinin Kullanıldığı Makalelerin 1900-2019 Arasındaki Yüzdesi	226
Şekil 15.1. “Konut Balonu” Google Arama Sorgulamaları, 2004-19.....	255
Şekil 16.1. <i>Borsa Çöküşü</i> İfadesinin 1900-2008 Yılları Arasında Kitaplarda ve 1900-2019 Yılları Arasında ProQuest News & Newspapers'da Görülme Sıklığı.....	263
Şekil 17.1. <i>Vurguncu</i> Kelimesinin 1900-2008 Arasında Kitaplarda ve 1900-2019 Arasında Haberlerde Görülme Sıklığı	275
Şekil 18.1. <i>Ücret-Fiyat Sarmalı</i> ve <i>Maliyet İtişli Enflasyon</i> İfadelerinin 1900-2008 Yılları Arasında Kitaplarda Kullanım Sıklığı	292
Şekil A. 1. Kuramsal Salgın Yolakları.....	323

ÖNSÖZ: ANLATI İKTİSADI [NARRATIVE ECONOMICS] NEDİR?

Bundan yarım asır önce on dokuz yaşında Michigan Üniversitesi'nde bir lisans öğrencisiyken tarih hocam Shaw Livermore, bize ödev olarak Frederick Lewis Allen'ın 1929'daki borsa çöküşüne giden süreci ve 1930'lu yılların Büyük Bunalım'ının başlangıcını konu alan *Only Yesterday: An Informal History of the 1920s* (Daha Düdü: 1920'lerin Resmî Olmayan Bir Tarihi) başlıklı kitabını vermişti. Kitap, 1931 yılında yayımlandığında çok satanlar listesine girmişti. Okuduktan sonra bu kitabın hayli önemli bir kitap olduğunu düşünmüştüm. Böyle düşünmemin nedeni yalnızca 1920'lerin canlı atmosferini ve muazzam spekülasyon çıkışlarını betimlemesi değil, aynı zamanda o güne kadar dünya ekonomisini vuran en büyük iktisadi krizin nedenlerine ışık tutmasıydı. Bu dönemde birbiri ardınca çıkan ve hızlıca yayılan anlatıların, dönemin değişmekte olan ruhuna bir şekilde etki ettiğini görmek benim için çok çarpıcı olmuştu. Örneğin, Allen 1929'da borsa tam zirveye ulaşmadan hemen önceki yıl anlatıların nasıl hızlıca yayıldığına dair bir şahidin ifadelerini aktarmıştı:

Akşam yemeğinde şansın aniden yüzüne güldüğü insanlara dair fantastik hikâyeler anlatılırdı: Genç bir bankacı elindeki azıcık sermayeyi son kuruşuna kadar Niles-Bement-Pond'a yatırmıştı ve şimdi hayatının sonuna kadar rahat edecekti; dul bir kadın Kennecott'tan elde ettiği gelirle kendisine kocaman bir çiftlik almıştı. Bir havacılık şirketi zannedilen Seaboard Air Line hisselerini alanların da arasında olduğu binlerce insan, şansına bel bağladıkları şirketlerin